

NORGES HØYESTERETT

Den 27. februar 2004 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2004-00419-A, (sak nr. 2003/1599), straffesak, anke,

A (advokat Erling O. Lyngtveit)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Pål Lønseth)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Stang Lund**: Saken gjelder forståelsen av alternativet ”hensetter nogen i Afmagt, Bevidstløshed eller lignende Tilstand” i straffeloven § 229 om legemsbeskadigelse.
- (2) Oslo statsadvokatembeter satte A, født 00.00.1965, under tiltale for blant annet overtredelse av straffeloven § 233 første ledd. Grunnlaget for denne del av tiltalen var at han drepte B ved å tilstoppe luftveiene trolig ved hjelp av limband eller lignende. B ble deretter kastet i --- og døde ifølge tiltalen av kvelning eller drukning.
- (3) A var også tiltalt for overtredelse av straffeloven § 223 første ledd om ulovlig frihetsberøvelse. Grunnlaget var:

”Torsdag 14. august 2001 holdt han B i fangenskap, først i en bil fra Z, med en stopp ved nordenden av ..., så til en leilighet i Oslo og endelig i en fabrikkbygning på X i Y, hvor han ble bundet fast til en stol med tau, strips og tape.”

- (4) Sarpsborg tingrett som forsterket rett etter straffeprosessloven § 276 annet ledd, avsa 25. april 2003 kjennelse og dom som for straffekravet mot A hadde slik slutning:

”A, f. 00.00.1965, dømmes for overtredelse av straffeloven § 233 første ledd, straffeloven § 223 første ledd, straffeloven § 267 jf § 268 annet ledd jf § 49, straffeloven § 162 første og annet ledd jf femte ledd, straffeloven § 317 første ledd, straffeloven § 162 første ledd jf femte ledd, straffeloven § 266 første ledd jf § 49, straffeloven § 227 første straffalternativ, straffeloven § 132 a første ledd bokstav a) jf fjerde ledd første straffalternativ, sammenholdt med straffeloven §§ 62, 230 og straffgjennomføringsloven § 45 til en straff av fengsel i 14 – fjorten – år. Han tilkommer 606 dager i fradrag for utholdt varetekt.”

- (5) Rettens formann ville domfelle etter straffeloven § 239 om uaktsomt drap.
- (6) A anket bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet til lagmannsretten for så vidt angikk domfellelsen for forsettlig drap. Lagretten svarte nei på spørsmålet om forsettlig drap. Retten stilte deretter spørsmål om A var skyldig i å ha hensatt noen i avmakt, bevisstløshet eller lignende tilstand med døden til følge, eller medvirket til dette. Grunnlaget var:

”Tirsdag 14. august 2001, eller kort tid deretter, ved X i Y eller omegn, bandt han B fast til en stol og tilstoppet munnen hans ved hjelp av papir og limbånd. B døde deretter av kvelning.”

- (7) Jeg bemerker at spørsmålet kunne vært oppdelt i et hovedspørsmål om tiltalte var skyldig i hensettelse som nevnt, og et tilleggsspørsmål om dødsfølgen.
- (8) Lagretten svarte ja på spørsmålet. Lagmannsretten fastsatte deretter straffen for overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ og for de lovbrudd som var rettskraftig avgjort ved tingrettens dom. Borgarting lagmannsretts dom 11. november 2003 hadde for straffekravet slik domsslutning:

”A, født 00.00.1965, dømmes for overtredelse av straffeloven § 229, tredje straffalternativ, jf § 232 og de forhold som er avgjort ved Sarpsborg tingretts rettskraftige dom av 25. april 2003, sammenholdt med straffeloven § 62, og § 230, til en straff av fengsel i 9 – ni – år med fradrag for 806 – åttehundreogseks – dager for utholdt varetekt.”

- (9) A har anket over lagmannsrettens lovanvendelse og straffutmålingen. Høyesteretts kjæremålsutvalg har tillatt anken over lovanvendelsen fremmet. Anken over straffutmålingen er ikke tillatt fremmet.
- (10) Forsvareren for Høyesterett har ikke opprettholdt en påstand om at Høyesterett skal avsi ny dom etter straffeprosessloven § 345 annet ledd annet punktum om at A dømmes etter straffeloven § 239 om uaktsomt drap.
- (11) Jeg er kommet til at anken ikke fører fram.
- (12) Domfelte er en tidligere flere ganger straffet 39 år gammel mann. Han er nå domfelt for å ha satt B i avmakt eller lignende tilstand med døden til følge, ulovlig frihetsberøvelse, forsøk på grovt ran, narkotikaforbrytelser og grove narkotikaforbrytelser, heleri, forsøk på utpressing, trusler og motarbeiding av rettsvesenet ved påvirkning av en aktør.
- (13) Foranledningen til det forhold anken gjelder var domfeltes innkreving av ”narkotikagjeld” rettet mot avdøde. Domfelte kom i begynnelsen av august 2001 i kontakt med tre personer fra Oslo som skulle yte assistanse ved innkrevingen. Innkreverne reiste til Z noen dager senere for å komme i kontakt med B med sikte på å få ham til å betale. Under straffutmålingen uttalte lagmannsretten:

”Den 14. august 2001 mellom kl 1400 og kl 1500 kom de tre Oslo-karene på ny til Z. De avtalte med tiltalte at B nå skulle avkreves det samlede beløp han og de to fetterne skyldte tiltalte, ca kroner 250 000 med tillegg av det samme beløp som skulle være innkrevernes godtgjørelse. Innkrevningsbeløpet ble altså i alt kroner 500 000.

Tiltalte viste innkreverne hvor B bodde. De gikk inn i hans leilighet, ga han noen slag i ansiktet og forlangte at han ble med. B ble med innkreverne og de tok han med til et sted i nærheten av Tiltalte var også med. Her ble B på ny tildelt slag. Tiltalte slo ham en gang i magen og en gang i skulderen.

B ble avkrevet det samlede beløp, kroner 500 000, og truet med at drastiske tiltak ville bli gjennomført hvis han ikke betalte. Han ga etter hvert uttrykk for at han skulle gjøre opp forholdet og ringte til sin mor, C. Han fortalte moren at han var blitt hentet av noen ukjente menn og avkrevet kroner 500 000 for sin og sine to fetters gjeld. Under telefonsamtalen tok en av innkreverne telefonen og sa til moren at "hvis du ikke betaler, vil du aldri se sønnen din igjen". Under telefonsamtalen ble B slått og han gråt slik at moren forsto alvoret i situasjonen. Hun nektet likevel å betale beløpet.

De tre pengeinnkreverne og tiltalte forlot ... og tok B med seg. B ble med pengeinnkreverne til Oslo hvor de oppholdt seg et par timer. Deretter reiste innkreverne med B tilbake til Z. Her møtte de tiltalte.

Tiltalte hadde skaffet seg nøkler til et snekkerverksted ved Xi Y. Innkreverne og tiltalte tok B med seg dit, låste seg inn i verkstedet og plasserte B på en stol på kontoret i verkstedet. Bena og armene ble bundet fast til stolen med strips, tau og plasttape. Han ble på ny tildelt en rekke slag mot armer og ben og også slag med en stor lommelykt mot hodet slik at han blødde nedover ansiktet. Moren ble på nytt kontaktet telefonisk og B ga gråtende uttrykk overfor henne at hun måtte hjelpe ham, han orket ikke mer, de ville drepe ham."

- (14) Lagmannsretten la til grunn at avdødes mor da erklærte at hun skulle skaffe beløpet på 500 000 kroner. Hun hadde deretter kontakt med politiet, som skulle være til stede når hun etter avtale skulle møte på torget i Z neste dag klokken 13.00. Lagmannsretten fortsatte:

"Tiltalte har i lagmannsretten forklart at B etter samtale med moren fikk dyttet papir i munnen som så ble tapet igjen. Tapen var bred og dekket munnen slik at B ikke kunne puste gjennom munnen. Tapen var surret flere ganger rundt hodet. Tiltalte forklarer videre at han og pengeinnkreverne forlot B i denne tilstand, slukket lyset i verkstedet, låste døren og forlot verkstedbygningen.

Denne forklaringen fra tiltalte avviker fra hans tidligere forklaringer både overfor politiet og i tingretten. Lagmannsretten legger den nye forklaringen til grunn.

Ca to timer senere kjørte tiltalte tilbake til verkstedbygningen med mat og drikke til B. Her fant han B sittende død i stolen. Tiltalte forlot stedet og kontaktet pengeinnkreverne med opplysning om at B var død. Deretter dro han tilbake til verkstedbygningen, kastet B i --- som løp like ved verkstedbygningen, og knuste en rute for å gi inntrykk av at B hadde rømt fra stedet."

- (15) Ved straffutmålingen la lagmannsretten til grunn at B døde ved kvelning.
- (16) Domfelte gjør gjeldende at det ikke er tilstrekkelig for å hensette noen i avmakt eller lignende tilstand etter straffeloven § 229 å binde fornærmede til en stol og tilstoppe luftveien med papir og limband. Lovens ord og det forhold at § 229 gjelder legemsbeskadigelse, trekker klart i retning av at avmakt og lignende tilstand går på en påvirkning av fornærmedes fysiske eller psykiske tilstand. En ytre fysisk begrensning av fornærmedes bevegelser og stemmebruk faller utenfor. Noen entydig løsning framgår ikke av lovforarbeidene. Høyesterett har ikke tatt stilling til spørsmålet. Samstemmige uttalelser i teorien underbygger imidlertid dette syn. Lagmannens protokollerte rettsbelæring er således feilaktig.

- (17) Etter § 229 straffes den som hensetter noen i avmakt, bevisstløshet eller lignende tilstand for legemsbeskadigelse. I den protokollerte rettsbelæring uttales om dette:

”Legemsbeskadigelse ved å hensette B i avmakt er basert på at han i bundet tilstand fikk puttet papir i munnen som deretter ble tapet igjen med limbånd. Tapingen sett i sammenheng med den bundne tilstand omfattes av formuleringen ”hensetter noen i avmakt, bevisstløshet eller lignende tilstand” i straffeprosessloven § 229 selv om fornærmedes bevissthetssituasjon ikke ble påvirket, og er et annet forhold enn det som er beskrevet i titalens post II.”

- (18) Titalens post II gjaldt overtredelse av straffeloven § 223 første ledd om ulovlig berøvelse av friheten, som domfelte var rettskraftig dømt for i tingretten.
- (19) Jeg bemerker at ”hensettelse” etter § 229 omfatter alle former for fysisk eller psykisk påvirkning og trenger ikke å føre til skade på legemet. Det har i teorien vært mye oppmerksomhet knyttet til hensettelse ved bedøvelse og hypnose og kvelning, slag og andre former for vold. En hindring av bevegelsesfriheten eksempelvis ved bruk av tau eller andre midler, har vært antatt å falle utenfor virkeområdet for § 229, jf. Skeie: Den norske strafferett annet bind 1938 side 65.
- (20) Spørsmålet i saken er om fastbinding til en stol og tilstopping av fornærmedes munn ved hjelp av papir og limband rammes av alternativet avmakt eller lignende tilstand i § 229. Jeg nevner først at § 223 kunne vært anvendt av lagmannsretten om dette tiltalepunkt ikke hadde vært rettskraftig pådømt i tingretten. I så fall ville strafferammen ha vært fengsel fra minst 1 til inntil 15 år om retten hadde lagt til grunn at frihetsberøvelsen hadde ført til fornærmedes død, jf. § 223 annet ledd og § 17 første ledd bokstav a. Også § 242 første ledd om å hensette en annen i hjelpeløs tilstand kan omfatte et forhold som beskrevet i spørsmålet til lagretten. Bestemmelsen gjelder situasjoner som representerer en fare for liv, legeme eller helbred, hvor fornærmede trenger hjelp uten at hjelp er for hånden. Den tar primært sikte på å ramme andre forhold enn de som omfattes av alternativet hensette i avmakt, bevisstløshet eller lignende tilstand i § 229.
- (21) Hensettelse i avmakt eller lignende tilstand kan finne sted uten at fornærmedes bevissthet påvirkes, jf. Skeie side 64. I foreliggende sak var fornærmede helt ute av stand til å bevege seg og påkalle hjelp. Virkningen i forhold til omgivelsene er i slike tilfeller den samme som om fornærmede hadde vært lammet eller bevisstløs. Etter min mening er en person som sitter fastbundet i en stol uten mulighet for å påkalle hjelp, hensatt i avmakt eller en lignende tilstand. Rettens formann har etter dette bygd på riktig lovforståelse når han uttalte at knebling ved hjelp av papir og limband av en person som var bundet fast til en stol, ble rammet av § 229 selv om fornærmedes bevissthet ikke ble påvirket.
- (22) Domfeltes forsvarer for lagmannsretten har i støtteskrivet til anken også anført at tingrettens domfellelse for ulovlig frihetsberøvelse, må medføre at fastbindingen av B til stolen på grunn av rettskraftvirkningen av tingrettens dom ikke kan være en del av grunnlaget for spørsmålet til lagretten om domfelte var skyldig i overtredelse av § 229 tredje straffalternativ. Det kan utelukkende tas hensyn til de handlinger som ikke allerede er rettskraftig avgjort i tingretten.
- (23) Jeg bemerker kort at grunnlaget for spørsmålet til lagretten var om A hadde bundet avdøde fast til en stol og tilstoppet hans munn ved hjelp av papir og limband, eller

medvirket til dette. Domfellelsen i tingretten for overtredelse av § 223 gjaldt at domfelte og hans medskyldige hadde holdt avdøde i fangenskap i lengre tid i en bil og i en leilighet, før avdøde ble brakt til fabrikkbygningen og bundet fast til en stol med tau, strips og tape. Når domfelte deretter foretok eller medvirket til knebling av avdøde, er dette ikke lenger samme straffbare forhold selv om den forutgående frihetsberøvelse er en del av gjerningsbeskrivelsen. En rettskraftig dom for overtredelse av § 223 er etter min mening åpenbart ikke til hinder for senere domfellelse etter § 229 i et tilfelle som dette.

(24) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E:

Anken forkastes.

(25) Dommer **Oftedal Broch:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(26) Dommer **Skoghøy:** Likeså.

(27) Dommer **Matningsdal:** Likeså.

(28) Dommer **Dolva:** Likeså.

(29) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.